

Jan-Bertil Schnell
Gamla vägen 8
134 31 GUSTAVSBERG
Tel 08-57035677
Mobil 070-5463135
E:MAIL:
Janne.schnell@posthem.se

2007-10-25

Beskrivning av projektet Industrihistoria i Tyresö

Syfte

Syftet med projektet skall vara att teckna en bild av den industrihistoriska utvecklingen i Tyresö kommun från begynnelsen på 1500-talet till våra dagar. Skildringen kommer att göras så bred som möjligt och bygga på arkivmaterial, uppteckningar samt litteraturstudier. Härutöver kommer jag att genomföra fältstudier samt knyta kontakter med hembygdsrörelsen och aktiva lokalhistoriker. Naturligtvis skall arbetet ske i nära samverkan med kommunala representanter, i första hand bibliotek och kulturförvaltning men även med den fysiska samhällsplaneringen.

Innehåll

Dispositionen av arbetet kommer att bli en kronologisk skildring av händelseförloppet. Inledningsvis kommer att ges den naturgeografiska bilden av Tyresö kommun eftersom naturbetingelserna var utslagsgivande för de äldsta industrilokaliseringarna före industrialismens genombrott. Före ångmaskinen var industrianläggningarna helt beroende av kraften i det rinnande vattnet för att driva olika maskiner. Detta medförde att det runt omkring Stockholm från tidigt 1500-tal och framåt växte upp industrianläggningar vid åar och strömmande vattendrag. Som exempel kan nämnas mässingsbruket i Vällinge i Salems kommun, industrierna vid Kvarnbäckens utlopp från Hammarbysjön till Saltsjön vid Danvikstull samt de många industrierna vid Nacka ström.

Här blev Tyresö viktigt och framför allt då området söder om Tyresö slott, där Tyresöns sjösystem bildar ett antal forsar som väl lämpade sig för industrilokaliseringar. Det rörde sig om Follbrinksströmmen intill Tyresö slott, Vättinge, eller med dagens namn Nyfors, vid Tyresö-Flatens utlopp i Albysjön samt Uddby vid Albysjöns utlopp i Kalvfjärden. Vid dessa tre strömmar etablerades en mängd små industrier som t ex järn- och kopparhammare, mjölkvarnar, vadmalstammar, sågar och pappersbruk. Som en kuriositet kan nämnas att det första vattenkraftverket i Stockholms närhet anlades år 1897 vid Uddby av Luth & Roséns Elektriska Aktiebolag för att förse företagets fabrik på Södermalm med elkraft. Elverket är fortfarande i drift om än kraftigt förändrat och moderniserat. Avsikten är att dessa industrier skall beskrivas och sättas in i sitt industrihistoriska sammanhang.

Genom industrialismens genombrott omkring år 1970 förändras förutsättningarna drastiskt. När ångmaskinen och elkraften övertog kraftproduktionen blev istället goda kommunikationer utslagsgivande för industrianläggningarnas lokalisering och Tyresö var och förblev länge ett utkantsområde. Situationen förändrades under 1900-talets andra hälft och här måste den märkliga historien om Axel Wenner-Gren berättas. Han planerade i slutet av 1950-talet en stor elektronikindustri i Tyresö som bland annat skulle tillverka datorer. Med början år 1958 byggdes en stor fabriksanläggning men tre år senare dog Wenner-Gren och projektet kollapsade. Anläggningarna övertogs senare av LM Ericsson.

Målgrupp

Det är viktigt att betona att skildringen skall föras fram till vår egen tid, detta för att knyta ihop de historiska utvecklingstrådarna och ge en förståelse av dagens situation. För att förstå det samhälle vi lever i måste vi lära känna dess historia för att kunna föra utvecklingen framåt mot ett bättre morgondagens samhälle. Med den historiska förankringen i vår omgivning lever vi också ett bättre liv. Alla har vi ett behov av en hembygd. Målgruppen skall således i första hand vara Tyresö-borna men naturligtvis också den kultur- och industrihistoriskt intresserade allmänheten.

Arbetets genomförande

Arbetet skall resultera i en bok på ca 200 sidor som skall vara rikt illustrerad och föreslås tryckas i en upplaga på 1.500 ex. Bakomliggande forskning och textförfattandet skall genomföras av undertecknad Jan-Bertil Schnell. Detta föreslås ske genom en projektanställning hos Tyresö kommun. Som nämnts kommer jag också att behöva hjälp av och samverka med flera av kommunens förvaltningar.

Kostnadsberäkning

Författararvode	204.000:-
Layout och tryckning	150.000:-
Expenser och oförutsett	46.000:-
<hr/>	<hr/>
Summa kronor	400.000:-

Kostnadsberäkningen bygger på ett aviserat borttagande av den så kallade löneskatten för pensionärer. Skulle så ej ske måste läggas till summan 25% av författararvodet eller 51.000 kronor.

Jan-Bertil Schnell
F d länsantikvarie